

SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. Fakss: 67830770. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2024. gada 25. jūlijā

Satversmes tiesas 1. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs
Aldis Laviņš, tiesneši Artūrs Kučs un Jautrīte Briede,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [..] (turpmāk –
Pieteikuma iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums
Nr. 85/2024),

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu
atzīt:

1.1. Civilprocesa likuma 131. pantu, ciktāl likumdevējs nav paredzējis
atbildētāja tiesības pārsūdzēt tiesas lēmumu par prasības pieteikuma grozījumu
pieņemšanu, par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes
(turpmāk – Satversme) 92. panta pirmajam teikumam.

1.2. Civilprocesa likuma 132. panta pirmo daļu, ciktāl likumdevējs nav
paredzējis tiesai tiesības atteikt pieņemt prasības pieteikuma grozījumus, ja tie
neatbilst Civilprocesa likuma 74. panta trešās daļas 3. punkta prasībām, par
neatbilstošu Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

1.3. Civilprocesa likuma 133. panta pirmo daļu, ciktāl likumdevējs nav
paredzējis tiesai tiesības atstāt bez virzības prasības pieteikuma grozījumus, ja tie

neatbilst Civilprocesa likuma 74. panta trešās daļas 3. punkta prasībām, par neatbilstošu Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

1.4. Civilprocesa likuma 133. panta otro daļu, ciktāl likumdevējs nav paredzējis atbildētāja tiesības pārsūdzēt tiesas lēmumu par prasības pieteikuma grozījumu atstāšanu bez virzības, par neatbilstošu Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

1.5. Apstrīdētās Civilprocesa likuma normas atzīt par spēkā neesošām no Pieteikuma iesniedzēja pamattiesību aizskāruma rašanās brīža.

2. Civilprocesa likuma 131. pants paredz:

„(1) Pēc prasības pieteikuma saņemšanas tiesā tiesnesis desmit dienu laikā, bet pēc šā likuma 644.⁷ vai 644.¹⁷ pantā minētā pieteikuma saņemšanas ne vēlāk kā nākamajā dienā pieņem lēmumu:

- 1) par prasības pieteikuma pieņemšanu un lietas ierosināšanu;
- 2) par atteikšanos pieņemt prasības pieteikumu;
- 3) par prasības pieteikuma atstāšanu bez virzības.

(2) Ja nav iespējama lietas izskatīšana saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes regulu Nr. 861/2007 vai Eiropas Parlamenta un Padomes regulu Nr. 1896/2006, tiesnesis minētajos tiesību aktos paredzētajos gadījumos par prasības pieteikuma virzību pieņem vienu no šā panta pirmajā daļā paredzētajiem lēmumiem.”

Civilprocesa likuma 132. panta pirmā daļa noteic gadījumus, kādos tiesnesis atsakās pieņemt prasības pieteikumu. Civilprocesa likuma 133. panta pirmajā daļā noteikti gadījumi, kad tiesnesis atstāj prasības pieteikumu bez virzības.

Savukārt Civilprocesa likuma 133. panta otrā daļa noteic, ka par prasības pieteikuma atstāšanu bez virzības tiesnesis pieņem motivētu lēmumu, nosūta to prasītājam un nosaka termiņu trūkumu novēršanai. Šis termiņš nevar būt īsāks par 20 dienām, skaitot no lēmuma nosūtīšanas dienas. Tiesneša lēmumu var pārsūdzēt šajā likumā noteiktajā kārtībā. Pārsūdzības termiņš skaitāms no dienas, kad lēmums izsniegts prasītājam.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata lieta ir ierosināma, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punkts noteic, ka persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē ietverto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

6. Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmā daļa noteic, ka konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka viņai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt Satversmes tiesas likuma 19.² panta sestās daļas 1. punkts prasa pieteikumā šo uzskatu pamatot.

Atbilstoši Satversmes tiesas likumam personas pamattiesību aizskārums ir konstatējams, ja: pirmkārt, personai Satversmē ir noteiktas konkrētās pamattiesības; otrkārt, tieši apstrīdētā norma aizskar personai Satversmē noteiktās pamattiesības (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2021. gada 28. maija lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2020-52-01 13. punktu*).

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs ir atbildētājs civillietā par īpašuma tiesību atzīšanu uz dzīvojamās

mājas ēku, pamatojoties uz ieilgumu. Līdz lietas izskatīšanai pēc būtības uzsākšanas prasītājs minētajā civillietā bija iesniedzis prasības pieteikuma grozījumus, norādot, ka vēlas grozīt gan prasības pamatu, gan priekšmetu. Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 133. panta pirmās daļas 2. punktu prasības pieteikuma grozījumi ar pirmās instances tiesas tiesneša lēmumu tika atstāti bez virzības, nosakot termiņu trūkumu novēršanai. Lēmumā norādītie trūkumi tika novērsti un prasības pieteikuma grozījumi tika pieņemti. Pieteikuma iesniedzējs, nepiekrītot ne lēmumam par prasības pieteikuma grozījumu atstāšanu bez virzības, ne lēmumam par šo grozījumu pieņemšanu, iesniedza blakus sūdzības. Pirmās instances tiesas tiesnesis ar [datums] lēmumu atzina, ka Civilprocesa likums neparedz Pieteikuma iesniedzēja tiesības pārsūdzēt lēmumu par prasības pieteikuma grozījumu atstāšanu bez virzības. Savukārt blakus sūdzība par lēmumu, ar kuru pieņemti prasības pieteikuma grozījumi, nav pieņemama, jo šis lēmums nav pārsūdzams. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar [datums] lēmumu atstāja bez izskatīšanas Pieteikuma iesniedzēja blakus sūdzību par Rīgas rajona tiesas tiesneša [datums] lēmumu.

6.1. Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka Civilprocesa likuma 133. panta otrā daļa aizskar viņam Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības uz taisnīgu tiesu, jo liedz atbildētajam pārsūdzēt tiesas lēmumu par prasības pieteikuma grozījumu atstāšanu bez virzības.

Lēmums par prasības pieteikuma grozījumu atstāšana bez virzības negatīvu ietekmi var atstāt tikai uz prasītāju konkrētajā civillietā. Pieteikuma iesniedzējs nav pamatojis, kādā veidā šāds lēmums skar viņa, kurš ir atbildētājs konkrētajā civillietā, tiesības un likumiskās intereses. Tādējādi Pieteikuma iesniedzējs nav pamatojis, ka Civilprocesa likuma 133. panta otrā daļa rada viņam Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietverto pamattiesību aizskārumu.

Līdz ar to pieteikums par Civilprocesa likuma 133. panta otrās daļas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.

6.2. Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka viņam Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības uz taisnīgu tiesu aizskar arī Civilprocesa likuma 132. panta pirmā daļa un Civilprocesa likuma 133. panta pirmā daļa, jo neparedz

tiesai tiesības atstāt prasības pieteikuma grozījumus bez virzības vai tos nepieņemt, ja tie neatbilst Civilprocesa likuma 74. panta trešās daļas 3. punkta prasībām.

Prasības pieteikuma atstāšana bez virzības ir pagaidu risinājums, kura turpinājums ir atkarīgs no procesuālo trūkumu novēršanas vai nenovēršanas (sk. Rozenbergs J., Torgāns K. *Civilprocesa likuma 133. panta komentārs. Grām.: Torgāns K. (zin. red.) Civilprocesa likuma komentāri. I daļa (1.–28. nodaļa). Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 332. lpp.*). Pieteikumā nav pamatots, ka tieši Civilprocesa likuma 133. panta pirmā daļa, kas regulē prasības pieteikuma atstāšanu bez virzības, aizskar Pieteikuma iesniedzējam Satversmes 92. pantā ietvertās pamattiesības. Proti, kā tas, ka šīs normas tekstā nav noteiktas tiesas tiesības atstāt prasības pieteikuma grozījumus bez virzības to neatbilstības Civilprocesa likuma 74. panta trešās daļas 3. punktam gadījumā, ietekmē Pieteikuma iesniedzēja tiesības uz taisnīgu tiesu. Savukārt Pieteikuma iesniedzēja argumenti par Civilprocesa likuma 132. panta pirmās daļas neatbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, balstīti uz pieņēmumu, ka tiesa, lemjot par prasības pieteikuma grozījumu pieņemšanu, nepārbauda to atbilstību Civilprocesa likuma 74. panta trešās daļas 3. punkta prasībām. No pieteikumam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka tiesa ir pārliecinājusies par to, vai konkrētie prasības pieteikuma grozījumi iesniegti atbilstoši minētajai tiesību normai (sk., Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2024. gada 11. jūnija lēmuma lietā Nr. C33476423 16.2.1. punktu).

Līdz ar to pieteikums par Civilprocesa likuma 132. panta pirmās daļas un 133. panta pirmās daļas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.

6.3. Pieteikumā norādīts, ka Civilprocesa likuma 131. pants aizskar Pieteikuma iesniedzējam Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertās pamattiesības. Nepastāvot iespējai pārsūdzēt lēmumu par prasības grozījumu pieņemšanu, netiekot nodrošināta efektīva kontrole par šī lēmuma tiesiskumu.

Līdz ar to pieteikums par Civilprocesa likuma 131. panta atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.

7. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību vienīgi gadījumā, ja viņa ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, vai arī ja personai šādu iespēju nav.

No pieteikuma un tam pievienotajiem materiāliem izriet, ka ar Rīgas rajona tiesas tiesneša [datums] lēmumu pieņemti prasītājas iesniegtie prasības pieteikuma grozījumi. Civilprocesa likums neparedz šāda lēmuma pārsūdzēšanu. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējam nav iespēju aizstāvēt savas pamattiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas otrais teikums noteic: ja nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no [datums], kad tika pieņemts Rīgas rajona tiesas tiesneša lēmums par prasības pieteikuma grozījumu pieņemšanu. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2024. gada 18. jūlijā. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums par Civilprocesa likuma 131. panta atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrās daļas un ceturtās daļas otrā teikuma prasībām.

8. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu pieteikumā ir jānorāda juridiskais pamatojums, proti, jāpamato apstrīdētās normas neatbilstība pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai. Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu kolēģija var atteikties ierosināt lietu arī gadījumos, kad sūdzībā ietvertais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tiesību uz taisnīgu tiesu būtiska sastāvdaļa ir tiesības uz tiesas nolēmuma kontroli, proti, tiesības pārsūdzēt tiesas nolēmumu augstākā instancē. Tāpēc valsts pienākums ir izveidot tādu tiesību sistēmu un noteikt tādu lietu pārsūdzēšanas kārtību, lai personas varētu efektīvi aizsargāt

savas tiesības un likumiskās intereses (*sk. Satversmes tiesas 2014. gada 9. janvāra sprieduma lietā Nr. 2013-08-01 13. punktu*). Tomēr Satversmes tiesa ir arī atzinusi, ka valstij ir rīcības brīvība noteikt pārsūdzības instances un kārtību, citstarp atkarībā no lietu veida (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 12. marta sprieduma lietā Nr. 2019-11-01 10. punktu*). Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības uz taisnīgu tiesu neparedz ikviena tiesību jautājuma pārbaudi augstākas instances tiesā (*sal. sk., piemēram, Satversmes tiesas 2015. gada 12. marta sprieduma lietā Nr. 2014-23-01 10. punktu*).

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka personas subjektīvajai vēlmei, lai tai individuāli nozīmīgs jautājums tiktu skatīts pēc iespējas vairākās tiesu instancēs, ir pretstatāmas valsts objektīvās iespējas nodrošināt tiesvedības sistēmas efektīvu funkcionēšanu, ņemot vērā citu personu tiesības un pieejamos resursus (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-01-01 15.2. punktu*). Blakus sūdzības iesniegšana un izskatīšana var pagarināt lietas izskatīšanas laiku tiesā un, ierobežojot pušu tiesības par jebkuru tiesas pieņemto lēmumu iesniegt blakus sūdzību, tiek palielināta tiesas procesa efektivitāte un nodrošināta lietas izskatīšana saprātīgā termiņā. Turklāt tiesas procesa laikā pieņemto lēmumu pārsūdzēšanas ierobežojumi ir uzskatāmi par efektīvu līdzekli procesuālās ekonomijas nodrošināšanai (*sal. sk., Satversmes tiesas 2010. gada 30. marta sprieduma lietā Nr. 2009-85-01 18., 19. punktu*).

Pieteikuma iesniedzējs norādījis, ka Civilprocesa likuma 131. pantā, neparedzot iespēju pārsūdzēt tiesneša lēmumu, ar kuru pieņemti prasības pieteikuma grozījumi, nav nodrošināta kontrole pār to, vai prasības pieteikuma grozījumi atbilst Civilprocesa likuma 74. panta trešās daļas 3. punktā izvirzītajām prasībām. Tādējādi esot liegtas viņa tiesības uz taisnīgas tiesas aizsardzību. Tomēr, ievērojot minēto Satversmes tiesas judikatūru, pieteikumā nav pamatots, ka likumdevējam no Satversmes 92. panta pirmā teikuma izrietētu pienākums nodrošināt šāda tiesas lēmuma pārsūdzēšanu augstākas instances tiesā.

Pieteikuma iesniedzēja ieskatā pirmās instances tiesas sprieduma pārsūdzēšana nevarēs novērst viņa tiesību uz taisnīgu tiesu aizskārumu. Tiesiskais regulējums neparedzot, ka apelācijas instances tiesa varētu novērst to, ka pirmās instances tiesā prettiesiski ir pieņemti prasības pieteikuma grozījumi. Gan lēmums

par prasības pieteikuma pieņemšanu, gan lēmums par prasības pieteikuma grozījumu pieņemšanu nosakot lietas izskatīšanas robežas. Apelācijas instances tiesa izskatot tos prasījumus, kas izskatīti pirmās instances tiesā.

Šādam Pieteikuma iesniedzēja uzskatam nav juridiska pamatojuma. Likumdevējs civilprocesu un tā gaitu ir veidojis tā, ka par tiem tiesas lēmumiem, par kuriem blakus sūdzību neiesniedz, iebildumus var izteikt apelācijas vai kasācijas sūdzībā (*sk. Civilprocesa likuma 441. panta otro daļu*). Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Satversmes 92. pants neparedz konkrēta jautājuma izšķiršanu atbilstoši tādām procesuālajām regulējumiem, kādu persona vēlas (*sk. Satversmes tiesas 2012. gada 1. novembra sprieduma lietā Nr. 2012-06-01 10. punktu*).

Līdz ar to pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums par Civilprocesa likuma 131. panta neatbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

Nemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu un sesto daļu, Satversmes tiesas 1. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 85/2024).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

Aldis Laviņš